

Vabariigi Valitsus
riigikantselei@riigikantselei.ee

02.06.2025 nr 7-7/25-296

Riigikogu rahanduskomisjon
rahanduskomisjon@riigikogu.ee

Kohtute haldamise nõukoja (KHN) pöördumine seoses esimese ja teise astme kohtute eelarvega

Lugupeetud Vabariigi Valitsus ja Riigikogu rahanduskomisjon

Seoses 2026. aasta riigieelarve koostamise protsessi algusega tunneb KHN kohtusüsteemi ähvardavate eelarvekärbete valguses tõsist muret õigusemõistmise korrakohase toimimise pärast.

Võttes arvesse, et Vabariigi Valitsus on otsustanud eraldada riigieelarve reservist kohtutele ühekordse eraldisena 582 292 eurot ehk summa, mis vastab 2025. aastal täitmata kohtuniku ametikohtade palgakuludelt säästetud summale, tuleks Justiits- ja Digiministeeriumi sõnastatud kärpeülesande täitmiseks esimese ja teise astme kohtute eelarvet vähendada 2026. aastal 1,69 miljoni euro võrra võrreldes 2025. aasta eelarvega ning 2027. aastal 0,71 miljoni euro võrra võrreldes 2026. aasta eelarvega. Sellises mahus eelarve vähendamine nõuab vältimatult kohtuteenistujate, st eelkõige kohtuasjade sisulisse läbi vaatamise panustavate kohtujuristide koondamist ning kohtute kasutuses olevate hoonete või ruumide hulga vähendamist. Kohtuteenistujate arvu vähendamine olukorras, kus kohtutele seadusega pandud ülesannete laad ja maht jääb samaks, toob paratamatult kaasa menetlusaegade pikenemise. See kahjustab igapäevast õigust tõhusale kohtulikule kaitsesele ning mõjutab kahtlemata negatiivselt ka Eesti majanduskeskkonda ja konkurentsivõimet.

Eelnevast tulenevalt teeb KHN ettepaneku lükata 2026. ja 2027. aasta riigieelarve koostamisel nendeks aastateks kavandatud kohtute kärpeülesande täitmine edasi 2028. ja 2029. aasta eelarveperioodi selleks, et enne kärbete tegemist jõustuksid kohtute ülesandeid vähendavad ja kohtumenetlusi tõhustavad seadusemuudatused ning rakenduksid töösse selleks vajalikud digilahendused.

Ühtlasi palub KHN Justiits- ja Digiministeeriumil kiirendada seni juba tehtud ettepanekute põhjal koostamisel olevate või koostatud ning kohtute töökoormuse vähendamisele suunatud menetlusseadustike muutmise seaduste eelnõude menetlust.

Samuti peab KHN kohtute eelarvekärbete eelduseks oleva töökoormuse vähendamise seisukohalt ülimalt oluliseks kohtute 2024–2030 arengukava peatükis „Kohtu digiteerimine“ esile toodud infosüsteemide arenduste tegemist. Eelkõige on vajalik luua uus andmepõhist menetlust ja sisestatud andmete alusel menetlusedokumente või nende osi koostada võimaldav kohtuinfosüsteem ning välja töötada istungite videosalvestamist, tehisaru abil kohtuistungide stenogrammide koostamist ja nende põhjal kohtuasja lahendamise seisukohast olulisi asjaolusid kajastavate protokollide genereerimist ja tehisaru-põhist tõlkimist võimaldavad lahendused. Samavõrd oluline on uuendada maksekäsu kiirmenetluse infosüsteemi ja muuta täielikult digitaalsel kujul talletatavatel andmetel põhinevaks süüteoasjade menetlus. Täielik üleminek digitaalsetele lahendustele nõuab kahtlemata kohtusaalide varustamist tänapäevase esitlustehnikaga.

Eeltoodut arvesse võttes peab KHN vajalikuks korrata Vabariigi Valitsusele ja Riigikogu rahanduskomisjonile adresseeritud Riigikohtu esimehe 06.12.2024 kirjas nr 7-7/24-582 väljendatud seisukohta, et loobuda tuleks kohtute kui põhiseadusliku institutsiooni eelarve kärpimisest kavandatud mahus ilma, et seda toetaks samaväärses mahus kohtute töökoormust vähendavad seadusemuudatused ja infotehnoloogilised arendused.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Villu Kõve

Kohtute haldamise nõukoja esimees